

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

La cestiunea examenelor.

După-ce Reuniunea învățătorilor a pus la ordinea zilei cestiunea examenelor în școla poporală, spre a putea stabili o modabitate potrivită de procedere, și după-ce în colonele fôiei noastre mai mulți domni învățători, vechi în oficiu și bogăți în experiență, au desfășurat o frumoasă discuțiune asupra întrebării, că: în ce chip să se procedă la examenele publice, — voim astăzi și din partea noastră a arăta cari sunt părerile noastre în această importantă cestiune, cu atât mai mult, că despărțămintele reuniunilor cari se vor întruni deja în zilele proxime, vor ave să se pronunțe și ele în această cestiune.

„Esamenul final“ are să fie *icóna fidelă a muncii*, pe care a desvoltat-o învățătorul în decursul anului școlar. Din răspunsurile elevilor date la esamen să se pôtă convinge ori-cine despre *întregul progres* făcut în diferitele ramuri de cunoștiunță. Dacă însă dorim, ca esamenul public să ne prezente într'adevăr o *icónă fidelă* a progresului, atunci va trebui să ținem în vedere următoarele principii:

1. Să se acôrde învățătorului teren liber spre a putea scôte la ivială tôte rezultatele esențiale a-le muncii sale;

2. să se exerciteze controlă între margini raționale;

3. să se înlătore amestecul ôșpeților.

Relativ la punctul prim observăm următoarele: Să ȳice, că precum este învățătorul, așa e și școla sa.

Dacă de fapt în sarcina învățătorului cade întregă responđabilitatea, atunci să pôte și pretinde cu tot dreptul, ca învățătorului să-i se acorde teren de ajuns spre a scôte la ivială rezultatele lucrării sale de peste an.

Deci numai învățătorului îi compete dreptul de a examina la examenele publice. Numai el cunoșce individualitățile școlariilor, și prin urmare numai el va ști întocmi întrebările conform individualității fiecărui. Dreptul de a examina este un drept natural și inalienabil al învățătorului, ér despre acest fapt ne dă probe esemplul tuturor țerilor culte. Și cât de mare este influința, ce o are un esamen bine succes asupra *ambitiunei nobile* a unui învățător, când de pe fețele ôșpeților cetește mulțămirea și recunoștiința! Precum în tot decursul anului, așa și la esamenul final, învățătorul trebuie să fie „sufletul școlei“ sale, ca tot-deauna să pôtă ȳice despre sine: „Eu sunt școla!“

Ce atinge controla credem, că este mai corect, ca învățătorul înainte de începerea esamenului să prezenteze comisarului un conspect despre materialul tractat din fiecare ram (alcătuit conform planului și corform împrejurărilor particulare în care să află școla respectivă), și tot odată să-i pună la dispoziție și catalogul absenților. Ear spre a face posibilă o controlă completă, ar fi de dorit, ca fie-care școlă să posédă un libel, în care să se inducă în fie-care ȳi temele propuse din fie-care studiu, adecă o „Programă de lecțiuni.“ Comisarul va alege și va prescrie tema din conspect, ear învățătorul o va examina. Credem mai departe, că prin această procedură se pôte validita fôrte ușor și bine controla, și nici decum nu mai pôte încapé suspițiunea, că învățătorul înșală cu teme anume date elevilor! — Tot odată se pune capăt observărilor malițioșe. Firesce comisarul de esamen va stărui, ca învățătorul la fie-care temă să arate cât mai vedit *aplicările practice*, utile în viață, de ex. la religie, nu

datele istorice, ci învățăturile morale și aplicarea lor la viața omenescă să fie subiectul preocupării; la gramatică, nu regulile, ci formarea de ȳiceri și stilizarea, ect.

Comisarului să-i se oferescă dreptul nu numai de a designa când o temă, când alta, ci chiar și în cadrul unei anumite teme să-i se lase libertate de a cere când o parte din ea, când aplicările ei practice. Înse la tot cazul să alegă și să defigă dintr'un obiect cât mai multe, (cel puțin 5 teme), ca să se pótă inveda sporul. Ba încă nici aceea nu ar strica, dacă comisarul ar cere, ca învățătorul să tracteze câteva teme (earăș designate de cătră comisar după plan) în formă de propunere, spre a putea cunósce *metodul* de procedere al învățătorului. De sine se înțelege, că observările desaprobătore comisarul nu le va enunța în fața publicului, ci le va comunica învățătorului în o conferință confidențială după examen.

În sfirsit referitor la întrebările adresate școlarilor de cătră óspeții asistenți, credem că amestecul óspeților să se înlătore cu desăverșire. Pentru-că ce-i este permis unuia, este permis tuturor. Dacă ii-este iertat unui óspe să pună întrebări, atunci li-este iertat și tuturor celorlalți. Și dacă vor fi 50 de óspeți, și toți vor intrerumpe esamenul cu întrebări, atunci un astfel de examen nu mai pótă fi icóna fidelă a progresului. Dar lucrul mai are și alte părți desavantaģiose. Se pótă întempla, că unui óspe, care nu e învățător, sau preste tot om de școlă, li plesneste prin minte atare curiositate, și il aduce pe școlar în perplesitate prin cine știe ce întrebare obscură. Apoi se pótă, că óspele nu știe formula întrebarea conform priceperii individuale a școlarului. Ba suntem de părere, că nici întrebările puse de învățători și de alți ómeni de școlă, cari asistă ca óspeți la examen, să nu se admită.

* * *

Expunénde-ne párerile nóstre în articolul de mai sus, în cestiunea examenelor, în cele ce urmează publicăm răspunsul d-lui I. Groșoreanu, la articolii publicați în n-rii anteriori ai fóiei nóstre și subscriși de „un grădinar“ :

În răspunsul meu ȳat în acéstă cestiune d-lui Un grădinar, am accentuat, că cestiunea acésta e una dintre cele mai grele cestiuni de deslegat. E grea, fiind că până acuma nu suntem încă în curat nici mărcar cu basa acestei cestiuni: *că ce și cât să se propună în școlă poporală din materialul de învățământ*, ținénd cont de scopul, ce-l urmărește școlă. Ér în astfel de împrejurări, când e vorba de deslegarea acestei cestiuni, se pot aduce o sumedenie de motive pro și contra.

Cestiunea în sine e fórte grea și complicată. Ér dacă mai cugetăm și la împrejurarea, că preocuparea de sine și respective de semenii săi încă jócă un rol, cestiunea apare ca nedeslegabilă. Deci, ca să putem discuta deslegarea acestei cestiuni, ca condițiune principală să recere, ca să-ne lăpădam de acésta preocupare. Deore-ce preocuparea ce face a judeca în mod parțial.

Mănecând de aici, am căutat să-mě subtrag de sub acéstă preocupare și să scriu, după cum mi-a dictat puțină mea esperință. Nu pot însă susține cu totă pozitivitatea, că nu ar putea fi și mai bine. Acésta n'o pótă susține nime cu tótă tária. Pentru-că nici cestiunile, cari premerg și din cari rezultă acésta, încă nu sunt deplin lámurite. Tot ce putem face e, că pe basa esperințelor și împrejurărilor, în cari ne aflăm, să discutăm și lámurim cestiunea după puțință, scoțind la ivélă de-o-cam-dată mijlócele, ce le aflăm ca mai potrivite. Să stáruim la delăturarea defectelor constatate cu ocasiunea esaminării la esamene, ca acéstă esaminare facută prin comisarii de esamene, să se facă în modul cel mai corespuńđător.

Și dacă luăm acésta în socotință, apare cam riscat afirmarea d-lui Un grădinar, când susține, că eu am dus cestiunea pe un povirniș periculos. É riscat, pentru că nu pótă dovedi, că cele susținute de d-sa, ar indica calea cea mai corespuńđătoare. Și nu mai ales atunci, când trebuie să avem înaintea ochilor scopul școlii, al binelui comun, și nu persónele.

Stimez pe d-l Un grădinar, când ved dragostea, ce-o menifestă cu atăta caldură față de colegii d-sale. Nu aflu însă la loc, că acéstă dragoste și pártinire să se facă în detrimentul școlii. Căci ori cât de iubiți și dragi să ne fie ei, când e vorba de binele comun, carele e și al nostru, ei trebuie să vină numai în rëndul al II.-lea.

Scopul școlii fiind duplu, esaminarea trebuie să se facă asemenea în două direcțiuni. Că s'a ajuns ori nu scopul material, să pótă constata fórte ușor, fără să obvină necesitatea, de a-sě esamina elevii și prin alte persóne. Inspectorul provócă pe elev din conspectul anume gătít de învățător, ér pe basa „Planului de învățământ“ spune învățătorului tema, din care are să esamineze. Nu tot așa putem purcede, când e vorba de a constata, că prin predarea materialului din cestiune, s'a ajuns ori nu și scopul formal.

Din scrisesele d-lui Un grădinar reiese, că d-sa a avut în vedere mai mult scopul material ca cel formal. De aici împrejurarea, că nu ne prea înțelegem. Cel puțin așa cred și deduc eu. Căci altcum nu ar pune două pasage de ale mele în contradicere, dându-le înțeles diferit, când acelea tocmai șě întregesc una pe alta.

Scopul formal ȳintesce la agerirea minții. Și ca atare e și scopul principal. Agerirea acésta se face prin instruire, prin materialul de predat. Ér acésta

să p^ote ajunge numai în cazul, când predarea materialului s'a făcut în mod rațional. Deci, când am cerut eu, ca esaminarea să se facă și prin alți bărbați de școlă, am înțeles a-să face esaminarea în această direcțiune. Respectivul comisar nu va pune întrebări, de a constata scopul material; acesta e afacerea inspectorului, respective a conducătorului de esamene și a învățătorului respectiv. De aceea, în punctul acesta, însuși învățătorul va întreba, nu pentru că e dreptul exclusiv al său, ci e o datorință impusă lui, de a săvârși această muncă grea. Comisariul va pune întrebări numai acolo și atunci, când va voi a constata scopul al doilea: scopul formal. De cumva însă învățătorul își va face indeajuns datorința și în direcțiunea această, întervenirea comisariului e superfluă. Acolo nu va întreba, pentru-că însuși învățătorul o face această; îl previne. Prin urmare dela noi atârână, că acesta să se amestece ori nu în afacerile școlii noastre.

Nu cred, că d-l Un grădinar va putea nega, că în celemai multe școle domnește mehanismul. Nu numai la noi, dar și în celelalte școle. Convingerea această ni-o putem câștiga mai bine cu ocaziunea esamenelor. Să dau esamene splendide în formă, în esență însă sunt nimica. O întrebare numai de a constata scopul formal și mașinăria încetă. Țr o instrucțiune de natura această e foarte periculoasă. Și a permite una ca această, însemneză a face cel mai *periculos lucru*. Țr cei ce spriginesc această direcție, duc afacerile școlii *pe cel mai periculos povârniș!*

Spre ilustrare servescă un cas. Intr'o comună sunt mai multe școle străine. La aceste școle de comun esamenul era foarte bun. Băeții răspundeau la întrebările învățătorului, încât toți cei de față rămăneau încântați. E de notat însă, că nimeni nu i-să da voie a pune întrebări.

Tot în aceea comună era și o școlă civilă. Învățătorii dela aceea școlă s'au plâns inspectorului regese, că băeții intrați în civile din aceea comună sunt foarte slabi și că n'au nici o basă la învățăturile, ce și-le-au câștigat în școlile populare. Urmarea a fost, că la esamenele finali s'a prezentat însuși inspectorul. La început esamenul mergea de minune; mergea ca o morișcă. Inspectorul observă greșela și începe a pune însuși întrebări, spre a constata scopul formal. Și rezultatul? A stat mașinăria! Și aci încă e de însemnat, că în decursul anului au fost controlați și de oameni de specialitate.

Unde învățătorul în propunerile sale nu perde din vedere scopul dublu al școlii, Țr esaminarea la esamene o face în ambele direcțiuni, după cum am Țis, nu obvine necesitatea d- a-să amesteca și altcineva în esaminare. De încurcarea elevilor prin întrebările comisariului, făcute de acesta cu intențiune, vorbă nu p^ote fi. Un examen de această natură va inspira respect comisariului și inspectorului, și nu vor avea pofta și dorința a șicana pe un astfel de învățător; unul ca acesta își va ști face datorința!

În răspunsul meu dat d-lui Un grădinar am adus ca exemplul elevii din școlă mea, pentru a constata împrejurarea, ca acei elevi, pe cari i-am pegătit de ajuns, știu răspunde și la întrebările altora. Dar tot atunci am accentuat și aceea, că nu știu răspunde nici chiar la întrebările mele acei elevi cari nu i-am pregătit de ajuns. fie din incapacitatea lor, fie că eu nu mă pricep înde ajuns la predarea respectivului obiect. Nu înțeleg însă pe d-l Un grădinar pe ce basă să provocă la cele scrise de mine, dându-le cu totul alt înțeles. D sa înfățișeză afacerea, ca și când eu predomnit de oșeg-care ambiție mi aș lăuda școlă și prin ea pe mine insumi. Îl asigur pe d-l Un grădinar, că nu prea am datina asta. Și nu mai ales atunci, când și în școlă mea să află destui spini și măracini. Țr școlă, în care să află încă mult de plivit, nu să p^ote aduce de model!

De subordinaarea meritului cestiunii, după cum susține d-l Un grădinar, asemenea nu p^ote fi vorba. Că eu cer a ne acomoda împrejurărilor, e lucru prea natural. Căci a cere să faci, ce acum nu să p^ote aplica, ar fi un lucru zadarnic și stricăcios. Țr în punctul acesta cu atât mai virtos, cu cât nu putem fi deplin, sigur, ca schimbându-să forma de inspecțiune, nu va obveni și în acest cas necesitatea, de a-se esamina la examen și prin alți bărbați de școlă. Tot ce putem face acum e, ca să căutăm a delătura pedecile ce nu ne permit a instrua în tot deuna în mod rațional; Țr noi a ne face datorința, căci acés a e calea cea mai scurtă, care duce la deslegarea cestiunii.

Imprejurările și controla de aȚi le cunoscem. Asemenea cunoscem și scăderile lor. Că cum va merge schimbându-să acestea, nu știm. Asupra acestora ne putem pronunța numai atunci, când vom cunșce avantajile, dar și scăderile acelei schimbări. Și numai după-ce le-vom cunșce și pe acestea deplin, atunci, dar numai atunci vom putea ști, că esaminarea e necesară a-să face și prin alții ori nu. AȚi ce știm e, că această să impune.

Și nefind nimic perfect în lume, nu putem susține întru tôte, că rona organizare nu și-ar avea scăderile sale. Asemenea nu putem susține, că prin această nu s'ar vătămă vaȚa și autoritatea învățătorului. Și atunci, ca și aȚi, vor fi destui învățători, cari nu vor fi mulțămii cu stările de atunci. Espuși la discrețiunea unor inspectori, pot fi și mai réu șicanați. AȚi inspectorii au să facă rēportul seu superiorităȚilor școlare pe basa esamenului public, atunci însă pe basa convingerii câștigate cu ocaziunea vizitării școlilor, cari de sigur să vor face și mai în pripă, după cum să Țin esamenele în present. Ei, bine, ce să va întempla cu învățătorul, care va fi o persoană odișă înaintea inspectorului, și ca atare ar face un raport nefavorabil lui? Prin cine și cum va dovedi el contrariul? Dacă controla această să face în prezența mai multora, după calapodul de aȚi, casuri de natura această nu pot veni, încât învățătorul pu-

rurea p \acute{o} te avea dovezi la îndemână, spre o potea paralisa raportul făcut în defavoarea lui. Va să d \acute{u} că, dac \acute{a} studiem lucrul mai deap \acute{r} ope, constatăm și aici, dar și acolo mari scăderi.

De altcum instituțiunea inspectorilor de specialitate, după cum o cere d-l Un grădinar, nu e suficientă. 4—5 inspectori într'o diecesă intr \acute{e} gă e f \acute{o} rte puțin, în proporție cu inspecțiunea de a \acute{d} i. Celor 5 inspectori nu-le permite timpul fizic a visita t $\acute{o$ te școlele de sub inspecțiunea lor, spre a-s \acute{e} convinge deplin despre progresul acelor școle în așa măsură, ca s \acute{e} putem susține, c \acute{a} esaminarea la esamene și prin alți barbați de specialitate ar fi superfluă.

Modesta mea părere însă e, c \acute{a} în locul prim înv \acute{e} țatorului să-și facă datorința. \acute{E} r esaminarea la esamen să s \acute{e} facă astfel: Pe basa conspectului făcut de înv \acute{e} țator, din care s \acute{e} constată absențiile și progresul făcut în studii, inspectorul provocă pe elevi și dă înv \acute{e} țatorului tema, din care are a răspunde elevul provocat. Comisariul va adresa elevilor întrebări, pentru a-s \acute{e} convinge despre priceperea celor învățate, încât ac \acute{e} sta esaminaare s'ar întrelăsa din partea înv \acute{e} țatorului.

În fine, c \acute{a} va obveni ori nu necesitatea instituirii comisarilor de esamene în cazul, când s'ar denumi inspectori de specialitate, de-o-cam-dată nu știm și nici c \acute{a} putem discuta. Ac \acute{e} sta e secretul viitorului.

„Tatăl nostru“

— Explicare omiletică. —

I. „Tatăl nostru, carele ești în ceriu.“

După mărturisirea Evangheliei dela Luca (c. XI.) unul dintre înv \acute{e} țaceii lui Isus, cuprins de simțământul lipsei de a se ruga, s'a adresat către Mântuitorul d \acute{u} cându-i: „D \acute{o} mne, învață-ne s \acute{e} ne rugăm.“ Iar Isus deschid \acute{e} ndu-și buzele, i-a învățat cea mai frumoasă, cea mai simplă și totodată cea mai cuprinzătoare rugăciune, pe carea sub numirea de *Rugăciune Domn \acute{e} s \acute{c} ă* o cunoște tot creștinul adevărat.

Da o cunoștem fiește-care și cred bucuros c \acute{a} o știm și rosti; dar ore o și înțelegem, tot-odată? și ore suntem noi pătrunși de însemnătatea fiește-cărui cuvânt dintr'însa și în care sunt ascunse și prin care se exprimă atâtea idei și simțăminte mărețe și profunde.

Da, sunt ascunse pentru cei ce o rostesc numai cu buzele și se exprimă celora, cari înțeleg, c \acute{a} *Rugăciunea Domn \acute{e} s \acute{c} ă* sau „Tatăl nostru“ nu este altă, decât cea mai înălțătoare conversare a omului cu D- \acute{d} eu.

Rug. Domn \acute{e} s \acute{c} ă este cea mai potrivită rugăciune pentru tot omul și pentru t $\acute{o$ te împrejurările. Imperații de pe tronurile strălucitoare o pot rosti întocmai atât de ferbinte și cu aceeași umilință ca cei mai de jos și supuși stăpânirii, precum și cerșitorul din coliba cea solitară, întocmai ca boerimea din palatele cele bogate.

Prima rugăciune ce o învață copilul e *Rugăciunea*

Domn \acute{e} s \acute{c} ă: *Tatăl nostru*; când junele se oprește în mijlocul iluziilor sale încântătoare și vrea s \acute{e} -și exprime simțămintele de rugăciune ale inimei sale învăpăiate — le începe cu cuvintele rugăciunii Domnești: „*Tatăl nostru*“; când brațele bărbatului muncitor au slăbit în mijlocul luptelor grele și a muncii oboșitoare — cuvintele rugăciunii Domnești: „*Tatăl nostru*“ îi dau energie de viață și nouă putere spre luptă și muncă străduitoare; bătrînul ce geme în amurgul vieții, privind cu jale lumea și ceriul din înălțime — cu buze tremurânde respic \acute{a} rugăciunea cea sfântă: „*Tatăl nostru*“ și apoi par' c \acute{a} în aeeste cuvinte ar vedea înaintea sufletului seu desvelite t $\acute{o$ te tainele strălucitoare ale vecinicii — cu suflet ușurat, și în inimă cu încredere își pl \acute{e} că pașii sei spre apusul apropiat al vieții; nefericirii și cei osândiți la grele suferințe își află mângăere în necazurile lor și simțesc astămpărarea durerei când respic \acute{a} cuvintele *Rugăciunii Domnești*: „*Tatăl nostru*“. Ba chiar și păcătoșii speră îndurare, și-așteptă mântuire și cei din închisore, când de pe buzele lor rostesc cu simțământ de încredere și cu umilință de îndreptare rugăciunea cea sfântă: „*Tatăl nostru*.“

* * *

„*Tatăl nostru*!“ Ce idei în aeeste doue cuvinte! Noi neputincioșii pământului, iată, c \acute{a} pe atotputernicul și nemărginitul D \acute{d} eu, pe creatorul și stăpânitorul lumii îl putem numi de *Tată al nostru*! O, tu omule! Tu ființa efemeră a țilei de astăzi! Tu, care astăzi te naști și mâne treci ca umbra și ca visul, când rostești cuvintele „*Tatăl nostru*“ simț \acute{e} ști tu ore în inima ta cum razele luminei ce ț \acute{i} -se arată pe acest pământ trecător, te străbat și te transportă în lumea vecinicii? Înțelegi tu ore, c \acute{a} cuvintele „*Tatăl nostru*“ te încurajază a umbla fără teamă în căile vieții tale pământene? Și înțelegi tu ore omule, c \acute{a} cuvintele „*Tatăl nostru*“ te învață a binecuv \acute{e} nta mormântul, care atâtea veacuri a ținut omenirea în neînchipuită frică de m \acute{o} rte? te învață a-l ferici ca loc necesar de trecere la o viață mai perfectă ce ne conduce și ne apropie către *Părintele nostru*?

Dar tu orfane părăsite și nefericit! Înțelegi tu ore aeeste cuvinte: *Tatăl nostru*? Nu despera, ci stergeți lacrimile tale cele dureroase, înalță-ți sufletul t \acute{e} u dureros și-ți mângăe inima ta intristată căci — nu ești singur: părintele t \acute{e} u e lângă tine neincetat, și în deșertul vieții tale cei triste te veghiază, te îndreptă și te povățuește ochiul și mâna celui ce umple lumea de bunătațe. E lângă tine prea bunul părinte, fără de a cărui știre nici măcar un fir de păr nu p $\acute{o$ te cădea de pe capul t \acute{e} u. R \acute{o} găte dar neincetat! și în momentele triste ale vieții tale, cu rugăciunea Domn \acute{e} s \acute{c} ă „*Tatăl nostru carele ești în ceriu*“ adu-ți aminte de părintele t \acute{e} u și inima ta va afla mângăere.

Tu jertfa suferințelor, pe care viața te a desilusionat și omenii te-au înșelat; tu, care cu inimă îndurerată ocolești fețele ironice și respingătoare ale omenilor neîndurați, cari nu vreu se-ți asculte plângerile și suferințele tale — nu te teme! si nu despera! căci ai un pă-

rinte preaîndurat și mai puternic decât toate puterile. Nu te teme! ci caută-l pe El ziua și noaptea căci nu te va respinge, ci-ți va asculta plângerea ta și cererea ta dreptă nu o va trece cu vederea. Roga-te dar neîncetat! și în starea ta părăsită adu-ți aminte de Domnul cu rugăciunea cea sfântă: „*Tatăl nostru carele ești în ceriu* — și durerea sufletului tău își va afla vindecare.

Tu eroile persecutat al dreptății și al cauzelor sfinte, pe care în luptele tale vrea să te nimicescă răutatea cea intrupată — nu te teme, când mulțimea va anunța asupra ta sentința de restignire, nu te teme! căci e lângă tine o ființă mai puternică decât toate puterile, *de a cărui resuflare se cutremură pământul și înaintea căruiia nu poate birui păcatul.* Știi cine e aceea ființă? E Dumnezeu cel mare și puternic, e *Tatăl nostru carele este în ceriuri.* Roga-te dar neîncetat! și în suferințele persecurărilor tale nedrepte adu-ți aminte de Domnul cu rugăciunea cea sfântă: „*Tatăl nostru, carele ești în ceriu*“ și se vor rușina toți aceia, cari te urăsc și te persecută pentru dreptate. (Va urma)

Un bun ABC-dar românesc.

Scrisul și cetitul sunt cele mai puternice arme cu cari putem învinge toate neajunsurile din lume, și ne putem asigura poziția în societate. Fără aceste ași e greu a trăi, și vai de omul care fără aceste arme intră în lupta vieții din secolul următor, în secolul luminei și al civilizațiunei.

Scrisul și cetitul sunt cele mai puternice mijloce culturale, prin cari putem ajunge, dela întunerecul neștiinței la lumina cunoștinței, dela miserie la poziția și bunăstare.

Prin scris și cetit câștigăm cunoștințele trebuincioase pentru dezvoltarea puterilor noastre intelectuale; prin trînsese ne îmbogățim sufletul. E lucru învederat deci, că scrisul și cetitul sînt cele mai puternice mijloce culturale, și pentru acesta să și pune în școlă pondul cel mai mare pe însușirea acestor dexterități.

Despre folosul cel mare al scrisului și cetitului e convins ași tot omul și totă lumea, chiar și țeranul cel din urmă să trudeșce ca prin aceste să câștige fiilor săi un viitor mai bun o poziția mai considerabilă; și cât de mult se bucură când vede că fiii săi știu scrie și ceti.

Mulți oameni dispun ași de aceste mijloce culturale, dar nu toți le știu și folosi pentru a-se dezvolta prin trînsesele mai departe. Și decă vom scruta după cauză, vom afla: că modul de propunere, de după care au învățat dinșii scrierea și cetirea a fost greșit.

Acei oameni ș-au însușit aceste dexterități forțat, nu s'au dezvoltat într'însii destul interes la început. De odată cu câștigarea dexterității în scriere și cetire, s'a dezvoltat într'însii și antipatia față de ele. Asemenea om apoi, după șirirea din școlă nu mai ia cartea în mână, nici nu mai scrie nimic, și așa cu timpul uită tot, abia mai știe scrie numele său, cu toate că a umblat la școlă mai mulți ani.

Apoi câți sunt de aceia cari în decursul instrucțiunei, urându-se de școlă, părăsesc, fără a ajunge și a trece prin toate clasele școlii populare.

Ori nu vedem noi la ori care școlă, că până când în clasa primă sunt 50—60 școlari, în clasele a cincia și a șesea abia sunt 2—3. Unde sunt ceilalți? Dăru au murit în decursul timpului? Nu! Ci s'au dispuștat, n'au putut ține pas în instrucțiune, și au părăsit cursul școlar fără al termina. Despre asemenea copii se dice că ar fi slab talentați. În această credință e lumea până ași.

Experiența ne arată însă, că din asemenea copii aplicați la meserii, unii es cei mai talentați industriași și întreprindători.

Să pôte deci că acestia se fie netalentați? Nu!

Ași și surdo-mutul pôte și trebuie să știe scrie și ceti

Nime nu a scrutat însă carea este adevărata cauză, din carea cei mai mulți școlari urăsc școlă și nu pot să și însușescă armele culturii scrisul și cetitul!

Copiii vin la început cu plăcere la școlă, după câteva zile și săptămâni însă, încep a absentă și pe unii îi aduc părinții cu silă. În asemenea cas să vesteșce că învățătorul ar fi pré aspru. Părinții presupun răul în învățător, învățătorul ér în părinți; și întrebând pe școlar, acesta dă din umeri. Fața veselă și plăcută a școlariului s'a întristat, el este nelinișcit, voia dela început a dispărut.

Între astfel de împrejurări apoi nu-i mirare că școlariul nu pôte să și însușescă scrisul și cetitul.

Am luat copilul, dela viața lui plăcută, petrecută până la al 6-lea an în casa părintească, dela jocurile lui cele dragălașe, dela libertatea lui naturală, și fără a face ore care legătură de trecere, îl punem de loc la lucru, la ocupațiune serioasă, la disciplină.

Copilul dela fire este așa, că el continuu ar mișca, în continuă activitate ar dori să fie, și în școlă îl punem să stea nemișcat ore dearîndul. (Și asta trebuie să o facă învățătorul, pentru-că altcum nu pôte propune celorlalte clase.) Copilul deprins acasă cu conversarea dulce a mamei sale, aici trebuie să asculte explicări neînțelese (ce le ține învățătorul claselor superioare) și dojeniri și amenințări (față de școlarii mai mari și renitenți.) Copilului îi place a se ocupa cu lucruri distrăgătoare, învățătorul însă îl ține ore întregi eu condeiul în mână să umple tăblița cu diferite direcțiuni de linii sau cu părți de litere în ce dînsul nu află nici o plăcere.

Ei, dar cum se faci altcum mă vor întreba mulți?

Da! Și vor avé și drept, căci așa le dictază sistemul instrucțiunei.

Înșpectorii la esamene, nu controléză procedura și progresul ajuns cu elevii clasei prime, ei ascultă numai pe cei din clasele mari.

Și stând lucrul așa, învățătorii să folosese de ocaziune, și să ocupă mai mult cu școlarii claselor superioare, ér pentru începători nu-i mai rămâne timp să-i introducă sistematice și în mod plăcut în eserciarea mânei și a ochilor prin eserciții scripsali corespundătoare și distră-

gătore; în exerciarea și exprimarea curată a vorbirii în cunoșcerea și descrierea lucrurilor ce-i impresoră, prin exercițiile de vorbire; în dezvoltarea interesului prin ena-rarea de istorioare și poesii plăcute.

Etă deci reul care instrăinază pe elevi de școlă.

Am vorbit până aci în general de greumântul care face pedecă gingașilor mititei.

Să trecem acum numai la cetit și scris și să ve-dem ce procedură se observă la propunerea acestora.

Unii învățatori încep scrisul prin punerea elevilor se umple tăblițele cu linii verticale, orizontale, costișe, cercuri ect. Alții, pun de loc să facă pe i, u, și celelalte litere. Să înțelege că mâna crudă a școlarilor, fără pregătirile necesare, nu ajunge la nici un rezultat. Diferențele linii și litere, fără nici o însemnătate pentru ei nu dezvoltă nici un interes, școlariul tot ce face, face nu din plăcere, ci de silă. Timpul trece dar din școlari nici jumătate nu știu scrie literele.

La cetire conform sistemului usitat în unele manuale apărute până aci, dezvoltă sunetele unii dela începutul cuvintelor, alții dela sfârșit. D. e. pe e din cuvântul ied așa că elevul nici când nu pronunță la început pe e înmouat cu i ci curat. Sunetul i îl dezvoltă din cuvântul oi unde i este semison, și elevul nu cetesce oi, ci oii.

Unii dezvoltă sunetele din cuvinte prea compuse constătătoare din două-trei silabe d. e. pe l din cuvântul lingură, pe g din cuvântul găscă. Din aceste exemple rezultă, că procedurile abc vechi îngreunau câștigarea abilități în scriere și cetire.

Inșă ABC-darul de Iosif Molvovan învățator și director școlar din Arad și conșoții are multe avantajii față de abcdarele vechi.

ABC-darul acesta apărut acum în a două edițiune îndreptată este destinat întru toate micuților elevi de clasa primă.

În ce privește scrierea, pun la dispoziția școlarilor un exercițiu sistematic și foarte interesant, prin care nu numai mâna și ochiul se exercită, dar dezvoltă în băeți plăcere, interes, ba înfăințază în mod indirect și asupra intelectualității lui. După tractarea sistematică a acestui exercițiu ori-care școlar va fi în stare se facă ori-care literă. La dezvoltarea sunetelor, autorii au abandonat sistemul vechiu și s'au nisuit de a întocmi abc-lor numai conform principiilor didactice, ci și firei limbei: „dezvoltă sunetele de acolo unde le aflii mai curate.“ Așa dînșii dezvoltă unele dela început, altele dela sfârșitul cuvântului ér pe e care nici la început nici la sfârșit nu e curat, 'l dezvoltă dela mijlocul cuvântului, dar în totdeauna din cuvinte scurte de o silabă.

De aprețiat este și procedura, de a dezvoltă sunetul, dintr'un astfel de cuvânt unde toate sunetele sunt cunoscut, numai ce-l dezvoltăm din nou e străin.

Tot asemenea de aprețiat este și libertatea ce o conservă în tot decursul compoziției, ei intuiază unele cuvinte prin chip, la altele se abat. Scrutând după cauză am aflat că cuvintele neînșoțite de chip, nu se pot arăta

în chip așa ca băeții să-le pótă intui. Și încă numai cuvântul ales de dînșii, dar din lecțiunea respectivă nici un cuvânt, nu se pótă reprezenta prin chip. La început credeam acesta de o mare greșală, dar după o meditare ôre-care am aflat, că procedura e corectă; ei nu au abandonat cuvântul potritiv de dragul principiului. Așa d. e. cel mai potritiv cuvânt de o silabă din care se pótă dezvoltă sunetul z este orz. Cum vom desemna înșă orzul ca copiii de anul prim se scie că acela e orz și nu spic.

Aprățez deci vederea autorilor acestui ABC-dar, când lasă în voia învățătorilor se intueze acele cuvinte prin arătarea lucrurilor respective în natură; precum și aceea că de dragul școlarilor și pentru distragerea lor, unde s'a putut le-a arătat și în chip.

Astfel ABC-darul din chestiune cu eșceptiunea unor cuvinte întrebunțate de autori ca: sol, mur, con ect. corespunde principiilor didactice.

Conținutul lui este de așa, că în școlile nedespărțite, unde învățătorul are 6 clase, se pótă folosi și elevilor de clasa a II-a cu succes multămitor.

Tiparul este frumos, și papirul corespunđător regulilor igienice.

În urma acestor preferințe, pe cari le posedă acest abc și în urma împrejurării, că autorii au ținut cont după posibilitate de observările recensiuilor, se pótă recomanda tuturor ca o folositore carte școlară, și se pótă împărțăși cu atributul de bun ABC-dar românesc.

Iosif Tisu,
învățator.

D I V E R S E.

* *Învățatorii nostri în acțiune.* La alt loc publicăm convocarea învățătorilor rom. din Ungaria la o adunare generală ce se va ținea în Timisóra la 28 Oct. v. a. c. spre scopul modificării statutelor convictului învățătorilor români Aragem atențiunea tuturor acelor care se interesază de acesta acțiune a învățătorilor nostri asupra acestei convocări și-'i indemnăm, ca prin participarea lor la conferință se ofere convocătorilor sprijinul cuvenit și se asigure adunării succesul ce-'l dorește.

* *O carte bună.* A apărut: *Amicul Poporului îndreptător în cause administrative și judecătorești pentru poporul român de Titu Vuculescu* pretor în Pecica. Prețul 50 cr. Tote drepturile rezervate. Să pótă cumpera numai dela autorul în M.-Pécska. Încă în luna August am anunțat cetitorilor noștrii laudabili intențiune a d-lui pretor T. Vuculescu de a da în mâna poporului o carte de care el are lipsă în totă ziua în contactul său cu autoritățile publice. Vastul material din această carte este împărțit în capitole mici, cuprinđend multe indegetări și informațiuni, multe sfaturi bune și folositore pentru popor. Cartea e scrisă într'o limbă ușoră și populară, așa că pótă fi înțeleasă de toți cărturarii noștrii dela sate. Recomandăm această folositore carte cu deosebire preoților și învățătorilor noștrii, cari fac un bun serviciu poporului nostu îndemnându-l ca să și-o procure.

* **Petrecere.** Damele Române din Timișoara-Fabric arangiază Petrecere de Dans la 4/16 Noemvre 1899 în sala berăriei (Fabrikshof) în favorul copiilor sêraci dela școalele române din Timișoara Pentru comitetul arangiator: M. Putici, presidentă. I. Miculescu, secretariu. Începutul la 8 ore sêra. Biletul de persoană 2 corone, de familie (3 membri) 3 corone. Oferte și suprasolviri maritimose se primesc cu mulțămită la adresa unei cassiere Maria Gherdan (Fabric, strada Tiger Nr. 2) și se vor cuita pe cale jurnalistică. Damele sunt rugate a se presenta în toatele cât mai simple.

* **Chestia calendarului în Rusia.** Comisiunea societăței astronomice din Petersburg, presidată de profesorul Glasenapp și însărcinată de a pune în acord calendarul rusesc sau Iulian cu cel Gregorian sau occidental, a luat următoarele conclusiuni: este imposibil în present de a face o transformare radicală a calendarului rusesc. Greutatea cea mai mare este de a concilia calendarul în ce privește sêrbătorile.

Va fi întâi necesar a pregăti populația la reforma proectată; în acest scop trebuie ca să fie familiarisată cu noul stil, făcând ca data să se pună obligator pe toate actele private și publice, după ambele calendare de-odată.

* **„Mărturisirea Ortodoxă.”** Conform hotăririi Sf. Sinod al României a apărut „Mărturisirea Ortodoxă”, corectată de o comisiune de P. Sf. membri și ca edițiune proprie a Sf. Sinod. În sesiunea de vară din anul acesta a Sf. Sinod s'a discutat foarte mult și chestiunea retipării întregii Sf. Scripturi. Chestiunea retipării Sfintei Sripturi e de cea mai mare însemnătate și legată cu multe greutateți. Timpul, în care trăim, cere urgent această retipare, însă va trebui să așteptăm încă multă vreme, căci o asemenea lucrare nu se pôte face așa ușor.

Convocare.

Convocăm prin această adunarea generală a învățătorilor gr. or. român din Ungaria, pe **Joi în 28 Oct. (9 Noemv.) 1899**, în școla gr. or. română din **Maerle-Timișorei**, pe 9 ore a. m. în scopul modificării statutelor convictului învățătorilor români, în sensul resoluțiunei ministeriale de sub Nru 24764 și special pentru a decide sediul convictului.

Invităm respectuos la această adunare pre toți bărbății noștri cu dor de progres, rogându-i să nu ne lipsescă în aceste timpuri de bine voituriul sprigin.

În special cătră frații colegi îndreptăm sincerul nostru cuvânt, rogându-i se probeze prin fapte, că pörtă în peptul lor durerea pentru sörtea familiilor lor.

Comloșiu! bănățian 19/31 Oct. 1899.

Ioan Tuducescu,
Georgie Tomi,
Simion Faur,
Virgil Amandia,

Aurel Micloși,
Emanuil Barbulescu,
Iuliana Ardelan,
Emanuil Ardelan,

Eremic Andreescu,
Constantin Pava,
Protasiu Givulescu,
Mihaiu Vidu,
Aurel Bădescu,
Paul Ivi,
Constantin Clecan,
Petru Subu,
N. Popovici,
Ioachim Muntean,
Georgie Serb,
Petru Avramuța,
Petra Baranu,
Ioan Popa,

Ioan Marcu,
Ioan Rațiu,
Valeriu Magdu,
Ioan Caba,
Ioan Doboșan,
Ioan Birulescu,
Georgie Joandre,
Ioan Vidu,
Petru Ferentiu,
Stefan Alexa,
Nicolae Popovici,
Romul Ganea,
Joan Gruescu,
Iuliu Vuia.

Concurse.

Pentru ocuparea definitivă a stațiunilor învățătorești din **Fenlac** (inspectoratul Timișorii), prin această se escrie concurs cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în organul diecesan „Biserica și Școla.”

Emolamentele anuale sunt: 1. La școla mare (clasele superioare) în bani gata 180 fl. 80 cr.; pentru scripturistică 10 fl., pentru conferință 10 fl.; 60 meți (chible) de grâu; 6 stg. de lemne 60 fl.; 4 orgii de paie 32 fl.; 2 jughere pământ. 2. La școla mică (clasele inferioare) în bani gata 250 fl.; pentru scripturistică 10 fl.; pentru conferință 10 fl.; 20 chible meți de grâu; 4 stg. de lemne 40 fl.; 4 orgii de paie 32 fl.; și folosirea unei grădini estravilane.

Grădina intravilană o beneficiază în jumătate ambii învățători. Sarcinile publice are să le supörte fiecare învățător de după emolamentele sale. Dela înmormentări, dacă se duce mortul la biserică 1 fl., și dacă nu 50 cr. La înmormentări se vor schimba învățătorii cu rëndul.

Afară de aceste, învățătorul dela clasele superioare se va bucura de cortelul de sus de lângă sala sa de învățământ; ér celalalt de cel de jos, mai avënd folosirea grajdului, podului etc., aparținătoare la cortel.

Recursele ajustate cu documentele originale despre cvalificațiunea prescrișă în Regulamentul din vögöre sunt a se trimite Prea On. oficiu ppresb. din Timișoara-Fabric. Recurenții vor avé să se presente înse nu în ziua alegerii, în s. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic

Dat din ședința comitetului parochial ținută în **Fenlac**, la 18/30 Octomvre 1899.

Comitetul parochial

Cu consensul ppresb. tractual Dr. Tr. PUTICI insp. școl.

Pentru întregirea parochiei devenită vacantă în **Mehala** (ppresbiteratul Timișorii), prin reposarea parochului Ioan Istin, se escrie prin această concurs cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în fôia diecesană „Biserica și Școla.”

Beneficiul: 1) una sesiune parochială; 2) birul și stola usată, — dau anual un venit de cel puțin 1328 fl.; deci parochia fiind de classa primă, dela recurenții se cere cvalificațiunea prescrișă în § ul 15 lit. a) a Regulamentului pentru parochii. Vêduvei preotese se asigură dreptul la jumătatea venitului parochial, conform §-lui 8 din Regulamentul pentru parochii. Alesul are să pörte sarcinile publice de după beneficiul său, are să țină-servițiu divin în fie-care și și totodată se obligă a provede gratuit învățământul religiunei la școalele confesionale d'aici. Și de ore-ce comuna bis. Mehala numerând 2 miș

de suflete voește la timp oportun să sistematizeze și arondeze și o a 2-a parohia, deci alesul în temeiul acestui concurs se obligă, fără de altă întrebare a ceda birul și stola dela jumătate parohia pe carea se alege în sensul acestui concurs.

Recursele ajustate cu documente originale sunt a se trimite la Prea On. Domn ppresbiter în Timișoară-Fabric. Recurenții vor avea să se prezente cu observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parohii în s. biserică din loc, spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituală.

Dat din ședința comitetului parochial ținută în Mehala, la 10/22 Octomvrie 1899.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb. tractual Dr. TR. PUTICI, m. p.

—□—
În urmarea decisului comitetului parochial din 8/20 Septembrie a. c. se publică concurs pentru stațiunea învățătorească din **Dubesci**. Emolumintele sunt în bani gata 180 fl.; 20 hecto de bucate, jumătate grâu, jumătate cucuruz, pentru lemne 24 fl., din care are a se încălzi și școala; pentru conferința 8 fl. Scripturistica și curatorialul 11 fl.; două jugere de pământ à 18 fl.; cortel și grădină, toate computate în 310 fl.

Dela recurenți se recere ca să fie absoluți preparați și încât să poată cu examen de calificare, — având a-se prezenta în s. biserică de acolo, în vre-o Duminică, sau sârbătoare, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic bisericesc.

Recursele au a-se trimite inspectorului școlar Adam Rosa în Leucușești posta ultima Betlenhâza, în comitatul Caraș-Severin, până la 14/26 Noemvrie a. c. în care și va fi alegerea.

Leucușești în 11/23 Octomvrie 1899.

În conțelegere cu comitetul: ADAM ROSA m. p. insp. școlar.

—□—
Nr. 5601/899.

Pentru deplinirea postului de protopresbiter în tractul **Belințului** cu parohia centrală Bolinț, devenit în vacanță prin trecerea la celea eterne a protopopului paroch de pie memorie Iosif Gradinariu, pe baza concludului concernintei comitet protopopesc luat în ședința sa dela 11/23. Septemvrie a. c. se scrie concurs cu termen de 35 de zile computate dela ziua, ce urmează după prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala.”

Emolumintele împreunate cu acest post sunt:

I. Din parohia protopresbiterală:

- a) o sesiune de pământ arător;
- b) venitul de bir și ștolar usuat, dela poporeni parohiei protopresbiterale.

II. Din protopresbiterat:

- c) birul protopresbiteral usuat dela preoțimea tractuală.
- d) tacsele normate prin concludul sinodului eparchial pentru visitățiunile canonice și revisiunea socoților.
- e) pausalul pentru cancelaria protopresbiterală conform concludului sinodului eparchial.

III. Dela diecesă:

- f) suma resolută prin sinodul eparchial, ca recomensă pentru ședulele dela cununii și pentru inspecțiunea școlară.

Să observă însă, că din aceste emoluminte conform §-lui 8 din Regulamentul pentru parohii, alegândul protopresbiter-paroch va trebui să dea veduvei răposatului protopresbiter Iosif Gradinariu cuota competenței viduale,

obvenindă până la 24. Ianuarie vechiu 1900, când se împlinește anul dela mărtea răposatului.

Aspiranții la acest post se avizează: a subșterne în termenul indicat subscrisului Consistor recurses lor, intruite cu documintele despre calificarea normată prin § ul 53. din statutul organic și prin concludul congresual Nr. 111/888. și anume cu documinte: că posed calificarea recerută prin Regulamentul petru parohii dela aspiranții la parohiile de clasa primă; că a depus esame-nul de maturitate; că a împlinit cel puțin cinci ani în serviciul bisericesc sau școlar cu succes deplin multămitor, și că prin zelul și diligența lor s'au distins în rezultatul activității pe terenul bisericesc și școlar.

Arad, din ședința consistorială plenară dela 7/19. Octomvrie 1899.

Consistorul eparchial
gr. or. român din Arad.

—□—
Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătorec din comuna **Tauț**, cottul Aradului, se scrie concurs cu termen de alegere de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumintele împreunate cu acest post sunt: a) în bani gata 300 fl.; b) pentru conferință 5 fl.; c) scripturistica 2 fl.; d) cinci stângini de lemne din care se va încălzi și sala de învățământ; e) dela înmormântări unde va fi pofit 50 cr.; f) despre cuartir se va îngriji comuna bisericescă.

Reflectanții la acest post vor avea a-și insinua recurses lor instruite conform Statutului organic M. O. Domn. Acentie Chirila, inspector de școle în Șilindia (Silingyia); având dênșii în vre-o Duminică ori sârbătoare a se prezenta în biserică din loc spre a-și arăta desteritatea lor în cant și tipic.

Tauț, la 3/15. Octomvrie 1899.

Comitetul parochial

În conțelegere cu mine: AXENTIE CHIRILA, m. p. insp. școlar.

—□—
Pentru îndeplinirea postului de învățătoriu, la școala confesională română gr. or. din comuna **Bacamezșu**, (protteratul Lipovei) se scrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumintele sunt: 1. în bani gata 300 fl.; 1. 32 metri de lemne — din cari se va încălzi și sala de învățământ; 3. diurne pentru conferință 10 fl.; 4. pausal scripturistic 5 fl.; 5. pentru curatorial 12 fl.; 6. stole dela înmormântări cu liturgiă 1 fl. — fără liturgia 40 cr.; 7. Cuartir liber cu două încăperi padimentate, grajd cămară și grădină de 1 jugher.

Să observă că alesul învățătoriu va primi cele 4 jughere de pământ a fondului școlar, pe lângă o arândă anuală redusă de 50 fl. plus contribuția.

Alegândul învățătoriu va avea să poarte și cantoralul; cei cari vor putea înființa și conduce cor vocal, vor fi preferiți.

Doritorii de a ocupa acest post, au a-se prezenta în vre-o Duminică ori sârbătoare în sf. biserică din Bacamezșu, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic; ér recurses instruite cu documintele recerute adresate comitetului parochial din Bacamezșu, să se trimită M. O. Domn Demetriu Marcu, inspector școlar în Birchiș.

Bacamezșu, în 12/24. Septembrie 1899.

Laurențiu Barzu, m. p.
preș. com. par.

Filip Dumitru, m. p.
nat. com. par.

În conțelegere cu mine: DEMETRIU MARCU, m. p. inspector școlar.